

Lietas Nr. C15291810
Lietas arhīva Nr. SKC-0043-14

SPRIEDUMS Latvijas Republikas vārdā

Rīgā 2014.gada 28.maijā

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs tiesnesis referents N.Salienieks

tiesnesis A. Keišs

tiesnese Ļ.Kušnīre

ar tiesas sēžu sekretāri E.Veidi,

piedaloties prasītāja /pers. B/ pilnvarotajam pārstāvim /pers. C/, prasītājas /pers. D/ pilnvarotajam pārstāvim /pers. E/, atbildētāja /pers. F/ un trešās personas SIA „AutoCredit” pilnvarotajam pārstāvim zvērinātam advokātam Paulam Makarovam-Makaronokam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar prasītāju /pers. D/ un /pers. B/ kasācijas sūdzību par Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2012.gada 13.februāra spriedumu /pers. D/ un /pers. B/ prasībā pret /pers. F/ ar trešo personu SIA „AutoCredit” par aizdevuma līguma atzīšanu par spēkā neesošu.

Aprakstošā daļa

[1] /pers. D/ un /pers. B/ 2010.gada 20.jūlijā cēluši prasību tiesā pret /pers. F/, lūdzot atzīt starp prasītājiem un atbildētāju 2008.gada 13.martā noslēgto aizdevuma līgumu par simulatīvu darījumu un spēkā neesošu no noslēgšanas brīža.

[1.1] Prasības pieteikumā norādīts, ka /pers. D/, /pers. B/ un /pers. F/ 2008.gada 13.martā parakstījuši aizdevuma līgumu, ar kuru atbildētājs it kā aizdod un prasītāji it kā saņem aizdevumu 89 000 Ls apmērā. Atbilstoši aizdevuma līguma 2.2.punktam aizdevējs, parakstot šo līgumu, apliecinājis, ka aizdevums ir izsniegts un aizņēmēji, parakstot šo līgumu, apliecinājuši, ka ir saņēmuši aizdevumu. Puses vienojušās, ka nekādi papildus pierādījumi par aizdevuma izsniegšanu nav nepieciešami.

[1.2] Atbildētājs 2009.gada 3.augustā cēlis prasību pret prasītājiem Zemgales šķīrējtiesā par 85 114 Ls piedziņu. Ar šķīrējtiesas lēmumu šķīrējtiesas process izbeigts, norādot, ka strīda izšķiršana nav pakļauta šķīrējtiesai. Atbildētājs savas, no aizdevuma līguma it kā izrietošās, prasījuma tiesības ir cedējis SIA „AutoCredit”, kuras /amats/ ir atbildētājs. Savukārt SIA „AutoCredit” Jelgavas tiesā ir cēlusi prasību pret prasītājiem par 85 114 Ls piedziņu.

[1.3] Prasītāji norādījuši, ka, lai gan minētais aizdevuma līgums tika parakstīts un prasītāji ir apliecinājuši aizdevuma saņemšanu, naudas summa tomēr nav saņemta, tādējādi parakstītais aizdevuma līgums ir atzīstams par spēkā neesošu no tā parakstīšanas brīža.

[1.4] Prasības pieteikumā norādīts, ka aizdevuma līguma parakstīšanas mērķis nav bijis aizdevuma saņemšana, bet gan tas noslēgts kā papildus nodrošinājums citam darījumam. Prasītājs/pers. B/ un SIA „EuroHouse”, kuras /amats/ ir atbildētājs /pers. F/, 2008.gada 13. un 14.martā noslēguši pirkuma līgumus par nekustamā īpašuma /adrese/, atsavināšanu prasītājam /pers. B/. Saskaņā ar minēto līgumu 2.1.punktu, nekustamā īpašuma kopējā vērtība tika noteikta 50 000 Ls. Tāpat, atbilstoši līguma noteikumiem, /pers. B/ minētā naudas summa bija jāsamaksā nomaksas veidā līdz 2008.gada 19.novembrim. Viens no pirkuma līgumu noslēgšanas priekšnoteikumiem no atbildētāja un SIA „EuroHouse” puses bijis tāds, ka prasītājiem ir jāparaksta atbildētāja sagatavotais aizdevuma līgums, ar kura parakstīšanu atbildētājs iegūst papildus „nodrošinājumu” /pers. B/ ar pirkuma līgumu uzņemto saistību pilnīgai izpildei, respektīvi, ja viņš līdz 2008.gada 19.novembrim nesamaksā minēto pirkuma maksu pilnā apmērā, atbildētājs realizē savas tiesības, kas tam izriet no aizdevuma līguma, proti, pieprasa atmaksāt it kā izsniegto aizdevumu. Šāda „nodrošinājuma” pieprasīšanas nepieciešamība no atbildētāja un SIA „EuroHouse” puses tika saistīta ar to, ka prasītājs /pers. B/ nekustamā īpašuma iegādei nevēlējās ņemt aizņēmumu kredītiestādē.

/pers. B/ un SIA „EuroHouse” 2008.gada 2. un 3.jūnijā grozīja iepriekš noslēgtos pirkuma līgumus, izmainot pirkuma maksu (no 50 000 Ls uz 102 000 Ls) un samaksas kārtību. Tādējādi /pers. B/ tomēr saņēmis aizdevumu kredītiestādē 90 000 Ls apmērā, ko apliecina hipotekārās ķīlas tiesības reģistrēšana zemesgrāmatā uz nekustamo īpašumu.

Minētie apstākļi norāda uz to, ka aizdevuma līguma un pirkuma līgumu parakstīšanas mērķis ir bijis sniegt papildus „nodrošinājumu” atbildētājam par /pers. B/ ar 2008.gada 13. un 14.marta pirkuma līgumiem uzņemto saistību izpildei pret atbildētājam piederošo kapitālsabiedrību SIA „EuroHouse”. Tas norāda uz to, ka atbildētāja mērķis nekad nav bijis reāli sniegt, bet prasītāju reāli saņemt aizdevumu.

[1.5] Atsaucoties uz Civillikuma 1470.pantu un 1934.pantu, prasītāji norādījuši, ka aizdevuma līgums ir reāllīgums, tādējādi tas nav spēkā, ja aizdevuma līgumā noteiktā nauda netiek nodota. Tā kā atbildētājs faktiski nav izsniedzis un prasītāji nav saņēmuši naudas summu 89 000 Ls apmērā, atzīstams, ka darījums nesatur aizdevuma līguma būtiskās sastāvdaļas, kā rezultātā šāds aizdevuma līgums nav iespējams un ir atzīstams par spēkā neesošu. Saskaņā ar Civillikuma 1439.pantu un lietas faktiskajiem apstākļiem secināms, ka aizdevuma līgums ir atzīstams par simulatīvu darījumu un spēkā neesošu no tā noslēgšanas dienas.

[1.6] Prasība pamatota ar Civillikuma 1427., 1439., 1470., 1504. un 1934.pantu.

[2] Ar Jelgavas tiesas 2011.gada 26.septembra spriedumu prasība noraidīta.

[2.1] Atsaucoties uz Civilprocesa likuma 92., 93. un 104.pantu, pirmās instances tiesa atzinusi, ka prasītāji nav pierādījuši faktu, ka aizdevuma līgums ir noslēgts tikai izskata pēc, un patiesā darījuma noslēgšanas griba bijusi vēlēšanās noteikt nekustamo īpašumu pirkuma līgumu papildus nodrošinājumu, jo no 2008.gada 13.marta un 14.marta pirkuma līgumiem redzams, ka tie noslēgti starp SIA „EuroHouse” un /pers. B/, savukārt 2008.gada 13.marta aizdevuma līgums noslēgts starp /pers. F/, /pers. B/ un /pers. D/. Tā kā noslēgtajos līgumos ir atšķirīgi kreditori, tiesa atzinusi, ka, neskatoties uz līgumu noslēgšanas datumiem, aizdevuma līgums un pirkuma līgumi nav savstarpēji saistāmi.

[2.2] Novērtējot aizdevuma līguma saturu kopsakarā ar Civillikuma 1427.pantu, tiesa atzinusi, ka starp prasītājiem un atbildētāju noslēgtais aizdevuma līgums ir noslēgts tiesīgi, bez juridiskiem defektiem. Aizdevuma līgums noslēgts atbilstoši Civillikuma prasībām, vienojoties par līguma galvenajām jeb būtiskajām sastāvdaļām, līgumslēdzējiem bija zināms gan līguma saturs, gan paša līguma esamība, puses izteikušas gribu noslēgt aizdevuma līgumu.

Tiesas ieskatā, nav pamatoti prasītāju iebildumi par to, ka, parakstot aizdevuma līgumu, prasītāju griba bija iegūt nekustamo īpašumu un, ka aizdevuma līguma parakstīšana bija priekšnosacījums nekustamā īpašuma pirkuma līgumu noslēgšanai, jo minētie prasītāju apgalvojumi lietas iztiesāšanā neapstiprinājās ar pierādījumiem. Turklāt prasītāji minēto aizdevuma līgumu parakstījuši bez jebkādam ierunām.

[2.3] Atsaucoties uz Civillikuma 1504. un 1505.pantu, kā arī uz juridisko literatūru, pirmās instances tiesa uzskatījusi, ka konkrētajā gadījumā prasītāju gribas izteikums tiesiskā darījumā iztulkojams, izmantojot objektīvo iztulkošanu, jo no prasītāju norādītā izriet, ka aizdevuma līgums noslēgts neatbilstoši pušu gribai.

Iztulkojot aizdevuma līgumā ietvertos nosacījumus, tiesa secinājusi, ka līgumā ietvertie pušu pieliktie nosacījumi nav atzīstami par tādiem, kas saprotami divējādi. Tiesa konstatējusi, ka puses izteikušas savu gribu nodibināt saistību, tas ir, atbildētājs izsniegt prasītājiem aizdevumu, savukārt prasītāji - saņemt aizdevumu, un minēto gribu līguma subjekti darījuši zināmu uz ārieni. Pušu noslēgtais aizdevuma līgums atbilst objektīvi pieņemamajam aizdevuma līguma saturam, no kura nekādā mērā neizriet prasītāju norādītais saistību pastiprināšanas saturs. Aizdevuma līguma 4.8.punktā puses norādījušas, ka tās ir apspriedušas visus līguma noteikumus un ir vienojušas par tiem. Līdz ar to spriedumā norādīts, ka nav pamata uzskatīt, ka darījuma noslēgšanas mērķis bijis saistības pastiprināšana, nevis aizņēmuma aizdošana-saņemšana.

[2.4] Atsaucoties uz Civilprocesa likuma 92., 94., 97., 104. un 110.pantu, un norādot uz to, ka nekāda veida ekspertīze konkrētajā lietā nav veikta, tiesa atzinusi, ka prasītāju pilnvaroto pārstāvju iesniegtajam 2010.gada 25.februāra Psihodiagnostiskās – poligrāfa ekspertīzes atzinumam un 2011.gada 25.maija Kompleksās psiholoģiskās – poligrāfa ekspertīzes atzinumam ir rakstveida pierādījuma juridiskā daba un tie atzīstami par netiešajiem pierādījumiem, atšķirībā no pušu noslēgtā aizdevuma līguma, un tie neatspēko lietā esošo tiešo pierādījumu – 2008.gada 13.martā noslēgto aizdevuma līgumu, jo atbilstoši likuma prasībām noformēts rakstveida līgums uzskatāms par līguma noslēgšanas fakta un naudas aizdošanas tiešu pierādījumu. Nevar izdarīt lietas apstākļu juridiskai izšķiršanai nozīmīgus secinājumus tikai un vienīgi uz poligrāfa pārbaudes rezultātiem, bet gan noteikti jāvērtē visi lietas apstākļi kopumā.

[2.5] Tiesa ņēmusi vērā arī lietā iesniegto 2010.gada 18.maija Zemgales šķīrējtiesas lēmumu, no kura secinājusi, ka prasītājs /pers. F/ cēlis prasību pret atbildētājiem /pers. D/ un /pers. B/ par solidāru 85 114 Ls piedziņu. Lēmumā norādīts, ka: „prasības pieteikumā cita starpā norādīts, ka prasītājs ar atbildētājiem ir noslēdzis aizdevuma līgumu, ar kuru prasītājs aizdevis atbildētājiem Ls 89 000, un kuru atbildētāji ir daļēji izpildījuši”. Lēmumā norādīts arī, ka: „pēc iesnieguma saņemšanas šīs lietas izskatīšana vairākkārt ir tikusi atlikta, tajā skaitā pēc atbildētāju 2010.gada 22.marta lūguma, lai dotu iespēju pusēm noslēgt izlīgumu”. Tiesa norādījusi, ka minētie apstākļi arī netieši norāda uz 2008.gada 13.martā noslēgtā aizdevuma līguma tiesisko dabu, jo ir pamats domāt, ka prasītāji pēc būtības atzinuši līguma spēkā esamību un daļēji uzsākuši savu uzņemto saistību izpildi.

[3] Izskatījusi lietu sakarā ar prasītāju pārstāvja iesniegto apelācijas sūdzību, Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2012.gada 13.februāra spriedumu prasību noraidījusi.

[3.1] Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka pirmās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, līdz ar to, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 432.panta piekto daļu (ja tiesa, izskatot lietu, atzīst, ka zemākās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tā sprieduma motīvu daļā var norādīt, ka pievienojas zemākās instances tiesas sprieduma motivācijai.), pievienojusies zemākas instances tiesas sprieduma motivācijai.

[3.2] Atsaucoties uz Civillikuma 1427., 1431. un 1439.pantu, Civillietu tiesas kolēģija atzinusi, ka paraksts, kas izdarīts bez rakstiskas ierunas, pauž parakstītāja piekrišanu. Slēdzot darījumus, nodibinās saistības, kuru izpildīšanu sekmē katras puses tiesību un pienākumu skaidra un nepārprotama izteikšana līgumā. Civillikumā ir paredzēti arī saistību nodrošināšanas līdzekļi, kas vērtējami kā papildsaistības pie pamatsaistībām, tajā skaitā ķīla, hipotēka, līgumsods, rokasnauda, galvojums. Aizdevums kā saistības pastiprināšanas līdzeklis Civillikumā nav noteikts. Konkrētajā gadījumā prasītāji nav izmantojuši ierunas tiesību, kā arī nav norādījuši, kurš no minētajiem nodrošinājuma līdzekļiem viņu skatījumā ir aizslēpts aiz apstrīdētā aizdevuma līguma.

[3.3] Atbilstoši Civillikuma 1934.pantam, aizdevuma līgums ir reāllīgums, taču kā norādīts Augstākās tiesas Senāta 2009.gada 11.februāra spriedumā lietā Nr. SKC-47, aizdevuma attiecības var rasties ne tikai ar naudas vai atvietošanas lietas nodošanu, bet arī no citāda rakstura darījuma attiecībām.

[3.4] Par nepamatotu tiesa atzinusi apelācijas sūdzībā norādīto apgalvojumu, ka pirmās instances tiesa spriedumā apstrīdēto aizdevuma līgumu nav vērtējusi kopsakarā ar citiem pierādījumiem lietā, gluži pretēji, tiesa vispusīgi novērtējusi lietā iesniegtos pierādījumus, tostarp kompleksās psiholoģiskās – poligrāfa ekspertīzes atzinumus, atzīstot tos par netiešiem pierādījumiem, kas neatspēko lietā esošo tiešo pierādījumu - 2008.gada 13.martā noslēgto aizdevuma līgumu.

[4] Par apelācijas instances tiesas spriedumu kasācijas sūdzību iesnieguši prasītāju pilnvarotie pārstāvji, kurā, atsaucoties uz materiālo tiesību normu nepareizu piemērošanu un iztulkošanu, kā arī procesuālo tiesību normu pārkāpumiem, lūgusi spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai.

Kasācijas sūdzībā norādīti tālāk minētie motīvi.

[4.1] Nevar piekrist tiesas atzinumam, ka strīdus līguma vērtēšana kopsakarā ar prasītāja un SIA „EuroHouse” noslēgtajiem un vēlāk grozītajiem nekustamā īpašuma pirkuma līgumiem nav nepieciešama, jo norādītajos līgumos ir atšķirīgi kreditori. No lietas materiāliem ir skaidri redzams, ka patiesā labuma guvējs no nekustamā īpašuma pārdošanas, ir atbildētājs, ko apliecina arī apstākļi, ka viņš ir SIA „EuroHouse” /amats/.

No lietas materiāliem ir redzams, ka strīdus līguma parakstīšana ir bijusi saistīta ar nekustamā īpašuma atsavinājuma darījumiem, kas norāda uz to, ka ieinteresētā persona darījumu noslēgšanā ir bijis atbildētājs. Tādējādi tiesai šie darījumi bija jāvērtē kopsakarā, no kā varētu secināt, ka prasītājam nav bijis nodoms saņemt un atbildētājam nodot naudas summu 89 000 Ls.

Tiesa, formāli norādot uz atšķirīgu kreditoru esamību pēc būtības saistītos līgumos, un nevērtējot šādu kreditoru savstarpējo saikni un ieinteresētību darījumu noslēgšanā, ir nepareizi novērtējusi pierādījumus lietā un pārkāpusi Civilprocesa likuma 97.panta pirmo daļu.

[4.2] Prasītāji sava prasījuma pamatotībai iesniedza tiesai kompleksās psiholoģiskās – poligrāfa ekspertīzes atzinumus, kuros ietvertā informācija liecina par to, ka prasītāji nav saņēmuši aizdevuma summu. Gan pirmās instances tiesa, gan apelācijas instances tiesa tos atzinusi par rakstveida pierādījumiem. Tādējādi nav saprotama tiesas norāde uz to, ka prasītāji nav pierādījuši sava prasījuma pamatotību ar ticamiem Civilprocesa likumā noteiktiem pierādīšanas līdzekļiem, jo atbilstoši Civilprocesa likuma 110.pantam rakstveida pierādījumi ir atzīstami par pierādīšanas līdzekli civilprocesā.

Lai gan pirmās un apelācijas instances tiesas savos spriedumos atsaucas uz minēto pierādījumu esamību, tomēr neviena no tām šos ekspertu atzinumus nav vērtējusi, aizbildinoties ar to, ka šādi pierādījumi attiecībā pret strīdus līgumu ir atzīstami par „netiešiem” pierādījumiem. Tādējādi tiesa ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 97.panta pirmo daļu, jo ir nepareizi novērtējusi pierādījumus lietā.

[4.3] Apelācijas instances tiesa ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 10.pantā ietverto sacikstes principu, jo, lai novērstu jebkādas šaubas par kompleksās psiholoģiskās – poligrāfa ekspertīzes atzinumos ietvertās informācijas patiesumu, prasītājs bija lūdzis tiesu noteikt citu ekspertīzi un uzdot ekspertiem sniegt atbildes uz tiem pašiem jautājumiem. Prasītāja lūgumu tiesa bez argumentācijas citu motivācijas noraidīja, norādot uz to, ka iesniegtie atzinumi ir uzskatāmi par rakstveida pierādījumiem un pēc savas būtības pielīdzināmi ekspertīzei Civilprocesa likuma izpratnē. Ja tiesa uzskatīja, ka prasītāji nav iesnieguši pietiekamus pierādījumus savu prasījumu pamatošanai, tai, atbilstoši Civilprocesa likuma 93.panta ceturtajai daļai un 121.pantam, vajadzēja noteikt ekspertīzi lietā.

[4.4] Par netiešu pierādījumu apelācijas instances tiesa atzinusi arī Zemgales šķīrējtiesas 2010.gada 18.maija lēmumu, no kura izriet, ka prasītāji esot daļēji izpildījuši no strīdus līguma izrietošās saistības. Šajā gadījumā netiešu pierādījumu tiesa atzinusi par pietiekamu un pieļaujamu, lai uzskatītu par pierādītu saistības daļēju izpildīšanas faktu. Šāda rīcība ir uzskatāma par nepareizu, jo prasītāji tiesas sēdē, atsaucoties uz Augstākās tiesas Senāta 2009.gada 28.janvāra lēmumu lietā Nr. SPC-34/2009, norādīja, ka konkrētā šķīrējtiesa lietās, kurās iesaistītā puse ir atbildētājs, nav uzskatāma par objektīvu un neatkarīgu, jo ir ieinteresēta atbildētājam labvēlīgu nolēmumu taisīšanā.

Apelācijas instances tiesa arī nepamatoti noraidījusi prasītāju pieteikto lūgumu par pierādījumu iesniegšanu, ar kuriem prasītāji vēlējas pierādīt, ka atbildētājs regulāri slēdzis fiktīvus aizdevuma līgumus, lai izvairītos no nodokļu samaksas.

[4.5] Kopumā prasītāji lietā ir iesnieguši pierādījumus, kas apliecina, ka strīdus līgums un tā saturs neatspoguļo ne darījuma dalībnieku patieso gribu, ne naudas summas saņemšanas faktu. Lai gan Civillikuma 1431.pants noteic, ka akta parakstīšana [...] uzskatāma par piekrišanu šim aktam, ja tā saturs parakstītājam bijis zināms un ja viņam tajā tiesiskā darījumā, uz kuru akts attiecas, ir personīga interese un ierunas tiesība, darījuma dalībnieka piekrišanas prezumpcija nevar būt uzskatāma par absolūtu. Ja darījuma dalībnieks ir iesniedzis vai var iesniegt pierādījumus, kas apliecina, ka akts un tā saturs neatspoguļo dalībnieka patieso gribu un tajā norādītā informācija neatbilst faktiski esošajai situācijai, tiesa nevar aprobežoties tikai un vienīgi ar paraksta esamību uz akta.

Līdz ar to, Civillietu tiesas kolēģija, atrauti vērtējot paraksta esamību uz strīdus līguma no citiem lietā esošajiem pierādījumiem, nav vispusīgi, pilnīgi un objektīvi izvērtējusi visus lietā esošos pierādījumus, tādējādi pārkāpjot Civilprocesa likuma 97.panta pirmajā daļā ietverto tiesisko regulējumu un nonākusi pie nepareiza sprieduma.

[4.6] No augstāk minētajiem argumentiem izriet, ka pārkāpjot Civilprocesa likuma 97.panta pirmo daļu, tiesa ir nepareizi piemērojusi Civillikuma 1427., 1431., 1587., 1934 un 1943.pantu, savukārt nav piemērojusi Civillikuma 1439.pantu, kā rezultātā nonākusi pie nepareiza atzinuma, ka prasītāju un atbildētāja starpā ir noslēgts aizdevuma līgums un naudas summa 89 000 Ls ir izsniegta.

[5] Tiesas sēdē prasītāju pārstāvji uzturēja iesniegto kasācijas sūdzību atbilstoši tajā norādītajiem motīviem. Atbildētāja un trešās personas pārstāvis iesniegto kasācijas sūdzību neatzina un lūdza to noraidīt.

Motīvudāja

[6] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personām, kas to pārsūdzējušas, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Civillietu departaments uzskata, ka spriedums ir atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

[7] Civillietu departaments piekrīt kasācijas sūdzības iesniedzēju viedoklim, ka tiesa, taisot spriedumu, pārkāpusi Civilprocesa likuma 97.pantu un 193.panta piektās daļas noteikumus.

[7.1] Atbilstoši Civilprocesa likuma 92.pantam pierādījumi lietā ir ziņas, uz kuru pamata tiesa nosaka tādu faktu esamību vai neesamību, kuriem ir nozīme lietas izspriešanā. Savukārt Civilprocesa likuma 93.panta pirmā daļa noteic, ka katrai pusei jāpierāda tie fakti, uz kuriem tā pamato savus prasījumus vai iebildumus.

[7.2] Tādējādi tiesa pati pierādījumus neievāc, bet pamato savu spriedumu uz lietas dalībnieku iesniegtajiem pierādījumiem. Citiem vārdiem, tiesai, izskatot lietu, jānoskaidro lietas apstākļi, kuri ietilpst pierādīšanas priekšmetā - prasības pamata fakti un atbildētāja iebildumu pamata fakti (*meklējamie fakti*). Turklāt jāievēro, ka meklējamos faktus norāda puses, taču to faktu sastāvu, kas jāpierāda lietā, galīgi nosaka tiesa saskaņā ar tām materiālo tiesību normām, kuru hipotēzēs ir norādīti fakti, kas nosaka pušu apstrīdētās un aizskartās tiesības un tām atbilstošus pienākumus (*sk. Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Autoru kolektīvs. Prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 32.lpp.*).

[7.3] Vienlaikus, novērtējot pierādījumus, tiesai spriedumā jānorāda, kādēļ tā vienam pierādījumam devusi priekšroku salīdzinājumā ar citu pierādījumu un atzinusi vienus faktus par pierādītiem, bet citus - par nepierādītiem (*sk. Civilprocesa likuma 97.panta trešo daļu*). Tāpat Civilprocesa likuma 193.panta piektā daļa noteic, ka, taisot spriedumu, tiesai tā motīvu daļā jānorāda lietā konstatētie fakti, pierādījumi, uz kuriem pamatoti tiesas secinājumi, un argumenti, ar kuriem noraidīti tie vai citi pierādījumi. Citiem vārdiem, lai arī saskaņā ar Civilprocesa likuma 97.panta pirmo un otro daļu tiesa ir brīva vērtēšanas kritēriju izvēlē (*brīvās pierādījumu novērtēšanas princips*), tomēr tas nenozīmē, ka tiesa ir brīva pierādījumu atlases izvēlē, t.i., tiesa nav tiesīga izvēlēties, kurus pierādījumus vērtēt un kurus atstāt bez vērtēšanas.

Respektīvi, pierādījumu novērtēšanā:

- 1) jānosaka pierādījumu objektivitāte, patiesīgums, t.i., konkrētā pierādījuma atbilstība lietas faktiskajiem apstākļiem, objektīvai realitātei;
- 2) pierādījumi jāvērtē kopā nevis izolēti;
- 3) nav pieļaujama pierādījumu „atlase” pēc tiesas ieskata;
- 4) vienlaikus jāvērtē pierādījumu forma un saturs;
- 5) jāizdara secinājums par pierādījumu pietiekamību (*sk. sal. A.Licis. Prasības tiesvedība un pierādījumi. Prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003, 77.-83.lpp.*).

[7.4] Tā kā prasītāji norādījuši, ka aizdevuma līguma patiesais mērķis nav bijusi aizdevuma izsniegšana un naudu viņi nav saņēmuši, lai noraidītu prasību par šī līguma atzīšanu par simulatīvu un spēkā neesošu, bija jāpastāv tādām atbilstoši izvērtētam pierādījumu kopumam, kas apliecinātu, ka starp pusēm tomēr pastāvēja no aizdevuma līguma izrietošās civiltiesiskās attiecības (*sk. Civillikuma 1934.pantu*).

[7.5] Neapšaubāmi, ka atbilstoši Civillikuma 1431.pantam akta parakstīšana uzskatāma par piekrišanu šim aktam, ja tā saturs parakstītājam bija zināms un ja viņam tajā tiesiskajā darījumā, uz kuru akts attiecas, ir personīga interese un ierunas tiesība. Turklāt līguma tekstā iekļautie formulējumi apstiprina starp prasītājiem un atbildētāju pastāvošās aizdevuma līguma tiesiskās attiecības, jo prasītāji šo līgumu parakstījuši bez atbilstošām ierunām. Tomēr pie apstākļiem, kad prasītāji apstrīdējuši aizdevuma līguma spēkā esamību, tiesai bija pienākums izvērtēt visus lietā esošos pierādījumus, kas attiecas uz šo prasījumu, to savstarpējā sakarībā un kopumā, sniedzot atbilstošu prasības un iebildumu pamata faktu novērtējumu (*sk. šā spriedums 6.2. un 6.3.punktu*).

Konkrētajā gadījumā no spriedumā izklāstītajiem argumentiem redzams, ka tiesa, izspriežot prasītāja prasījumu par aizdevuma līguma atzīšanu par simulatīvu un spēkā neesošu, darījuma kvalifikāciju noteikusi vienīgi no aizdevuma līguma tekstā ietvertajiem formulējumiem, nevērtējot prasības pieteikumā norādītos pamata faktus, tostarp:

- apstākli, ka strīdus līguma parakstīšana ir bijusi saistīta ar nekustamā īpašuma atsavinājuma darījumiem;

- poligrāfa ekspertīzes atzinumus, kas prasītāju ieskatā pierāda faktu, ka nauda viņiem nav tikusi nodota.

[7.6] Civillikuma 1504.pants noteic, ka darījumu iztulkojot jāskatās uz darījumā lietoto vārdu nozīmi, un ja tie nav divējādi saprotami, tad tie cieši jāievēro, ja vien nepierāda, ka tie nesaskan ar dalībnieku gribu. Proti, fakts, ka prasītāji aizdevuma līgumu bez ierunām ir parakstījuši, neliedz viņiem to apstrīdēt, pierādot, ka tā saturs nesaskan ar darījuma dalībnieku gribu.

[7.6.1] Prasības pieteikumā norādīts, ka strīdus līguma parakstīšana ir bijusi saistīta ar nekustamā īpašuma atsavinājuma darījumiem, t.i., viens no pirkuma līgumu noslēgšanas priekšnoteikumiem no atbildētāja un SIA „EuroHouse” puses bijis tāds, ka prasītājiem ir jāparaksta atbildētāja sagatavotais aizdevuma līgums, ar kura parakstīšanu atbildētājs iegūst papildus „nodrošinājumu” /pers. B/ ar pirkuma līgumiem uzņemto saistību pilnīgai izpildei, respektīvi, ja viņš līdz 2008.gada 19.novembrim nesamaksā minēto pirkuma maksu pilnā apmērā, atbildētājs realizē savas tiesības, kas tam izriet no aizdevuma līguma - pieprasa atmaksāt it kā izsniegto aizdevumu.

Civillietu tiesas kolēģija nošķīrusi aizdevuma līguma noslēgšanas apstākļus no nekustamā īpašuma /adrese/ pirkuma līgumu noslēgšanas apstākļiem, norādot, ka līgumos ir atšķirīgi kreditori. Civillietu departamenta ieskatā šis apstāklis nav pietiekams pamats pirkuma un aizdevuma līgumu nošķiršanai, jo to savstarpējais kopsakars ir ietverts prasības pamatā ar mērķi pierādīt, ka aizdevuma līguma dalībnieku patiesā griba nav bijusi izsniegt un saņemt aizdevumu.

[7.6.2] No prasības pieteikuma un apelācijas sūdzībā ietvertās informācijas izriet, ka labuma guvējs SIA „EuroHouse” piederošā nekustamā īpašuma pārdošanas rezultātā ir atbildētājs, kurš bijis minētās kapitālsabiedrības /amats/ un kuram vienīgajam bija īpašuma tiesības uz tās daļām. Šādu apstākļu ietekmē strīdus līguma parakstīšanā tiesa nav vērtējusi, kaut gan atbildētāja pārstāvis tiesas sēdē atzinis un apelācijas instances tiesa spriedumā norādījusi, ka strīdus līguma parakstīšana ir bijusi saistīta ar nekustamā īpašuma atsavināšanu.

Neraugoties uz to, kā darījumu kvalificē tā dalībnieki, izšķiroša nozīme ir tieši tiesas veiktajai tiesiska darījuma juridiskajai kvalifikācijai. Civillietu tiesas kolēģija nav vērtējusi pušu gribu un nav interpretējusi līgumu saturu, bet darījuma kvalifikāciju noteikusi vienīgi no aizdevuma līguma tekstā ietvertajiem formulējumiem. Tādējādi, formāli norādot uz atšķirīgu kreditoru esamību pēc būtības saistītos līgumos, un nevērtējot šādu kreditoru savstarpējo saikni un ieinteresētību darījumu noslēgšanā, tiesa ir nepareizi novērtējusi pierādījumus lietā un pārkāpusi Civilprocesa likuma 97.panta pirmo daļu.

[7.7] Darījuma būtiskās sastāvdaļas ir tas viss, kas nepieciešams kāda konkrēta tiesiska darījuma jēdzienam un bez kā pats nodomātais darījums nav iespējams (Civillikuma 1470.pants). Ar šīm sastāvdaļām saprot nodomātā tiesiskā darījuma jēdziena pazīmes, kas parasti ir tieši paredzētas likumā. Aizdevuma līguma raksturojošās pazīmes ir ietvertas Civillikuma 1934.pantā, kurā noteikts, ka ar aizdevuma līgumu jāsaprot zināma daudzuma atvietojamu lietu nodošana īpašumā, ar pienākumu atdot saņemto tādā pašā daudzumā un tādās pašas šķiras un labuma lietās. Būtiskajās sastāvdaļās neko nevar pārgrozīt, pat arī darījuma dalībniekiem savstarpēji vienojoties, jo tādējādi nodomātais darījums vai nu vispār nav uzskatāms par noslēgtu, vai arī varbūtēji noslēgts kāds cits darījums (sk. *E.Kalniņš. Privāttiesību teorija un prakse. Raksti privāttiesībās- Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 147.-148.lpp.*).

No minētā izriet, ka aizdevuma līgums ir reāllīgums, kura noslēgšanas obligāta sastāvdaļa ir naudas vai lietas nodošana.

[7.7.1] Šajā sakarā prasītāji iesnieguši tiesai 2010.gada 25.februāra psihodiagnostiskās – poligrāfa ekspertīzes atzinumu (*I.I. 91.-94.*) un 2011.gada 25.maija kompleksās psiholoģiskās - poligrāfa ekspertīzes atzinumu (*I.I. 87.-90.*), kas viņu ieskatā pierāda faktu, ka nauda viņiem nav tikusi nodota. Tiesa tos ir pieņēmusi un atzinusi par rakstveida pierādījumiem. Taču, pirmās instances tiesas spriedumā, kura motivācijai pievienojusies apelācijas instances tiesa, norādīts, ka minētie ekspertīzes atzinumi uzskatāmi par netiešajiem pierādījumiem, kas neatspēko tiešo pierādījumu – aizdevuma līgumu, tādējādi to saturs nav vērtēts un tiem nav piešķirta nozīme lietas izspriešanā.

[7.7.2] Rakstveida pierādījumi ir ziņas par faktiem, kuriem ir nozīme lietā (sk. *Civilprocesa likuma 110.pantu*). Tādējādi, pieņemot un atzīstot par rakstveida pierādījumiem prasītāju iesniegtos poligrāfa ekspertīzes atzinumus, tiesa tiem piešķīrusi nozīmi lietas izspriešanā, taču tajā pat laikā atstājusi bez vērtēšanas. Kaut gan tiesa nav tiesīga izvēlēties, kurus pierādījumus vērtēt un kurus atstāt bez vērtēšanas. Ja pierādījumi iesniegti un tiesa tos pieņēmusi, tad tiesai obligāti jāpārbauda visi pieteiktie pierādījumi un jādod tiem vērtējums. (*Civilprocesa likuma komentāri. I daļa (1. – 28.nodaļa). Aut.kol. Prof.K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2011. – 273.lpp.*).

[7.7.3] Ja tiesa atzina psiholoģiskās – poligrāfa ekspertīzes slēdzienus, kuri, prasītāju ieskatā, noliedz aizdevuma līgumā norādīto faktu par 89 000 Ls saņemšanu, par netiešiem rakstveida pierādījumiem, t.i., tādiem pierādījumiem, kas norāda uz tā cēlonisko sakaru ar kādu no apstākļiem, kas ietilpst pierādīšanas priekšmetā, tad tai bija pienākums to izvērtēt. Spriedumā nav dots vērtējums poligrāfa ekspertīzes atzinumos ietvertajai un konstatētajai informācijai, bet gan formāli norādīts uz šo pierādījumu netiešo statusu attiecībā pret strīdus aizdevuma līgumu.

Ņemot vērā minēto, izveidojusies situācija, kad, no vienas puses, izvērtējot aizdevuma līguma saturu, atzīts par pierādītu naudas izsniegšanas fakts, bet, no otras puses, ir identificēts un atstāts bez ievēribas pierādījums, kas iespējams varētu apstiprināt pretējo, tādējādi pieļaujot Civilprocesa likuma 97.panta pārkāpumu.

Civillietu departaments vērš tiesas uzmanību, ka tikai atsevišķi izolētiem, netiešiem pierādījumiem nav civiltiesiskas nozīmes lietas izspriešanā. Konkrētajā gadījumā, tiesai bija jānovērtē visi pieejamie pierādījumi to kopumā, tādējādi pārliecinoties par to vai poligrāfu ekspertu atzinumi, kā arī šā sprieduma 6.6.punktā norādītie apstākļi neveido faktu virkni, kas dotu pamatu apšaubīt strīdus darījuma spēkā esamību, nevis jāprobežojas ar norādi, ka priekšroka dodama tiešajam pierādījumam – aizdevuma līgumam.

[7.8] Rezumējot iepriekš minēto, atzīstams, ka tiesa pienākumu argumentēt, kāpēc attiecīgā secinājuma izdarīšanā vienam pierādījuma devusi priekšroku pār citu pierādījumu, ir izpildījusi formāli, pieļaujot lietā esošo pierādījumu atrautu analīzi, nevis vērtējot tos savstarpējā sakarībā un kopumā.

Pastāvot šādiem lietas apstākļiem, Civillietu departaments atzīst, ka iepriekš minētais procesuālo tiesību normu pārkāpums varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas, līdz ar to spriedums ir atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

[8] Ņemot vērā, ka spriedums tiek atcelts, tad saskaņā ar Civilprocesa likuma 458.panta otro daļu /pers. B/ iemaksātā drošības nauda 284,57 *euro* ir atmaksājama.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Civillietu departaments

n o s p r i e d a

atcelt Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2012.gada 13.februāra spriedumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Atmaksāt /pers. B/ drošības naudu 284,57 *euro*.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs tiesnesis

N.Salienieks

tiesnesis

A.Keišs

tiesnese

Ļ.Kušnīre